

اللَّهُمَّ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

پایه دهم :

درس چهارم : آینده روشن

ناهید صابونچی

درس پنجم

آینده روشن

پیامبران الهی، مرگ را گذرگاهی به سوی حیات برتر در جهان آخرت م‌ بدانند و ایمان به زندگی در جهان دیگر را، در کنار توحید و یکتاپرستی سرلوحهٔ دعوت خود قرار داده اند. در مقابلِ دعوت پیامبران برای ایمان به جهان آخرت، گروهی به آن ایمان آورده و گروهی آن را بعید دانسته و انکار کرده اند.

پیامبران الهی، نه تنها امکانِ وجود جهان دیگر را اثبات م‌ یکردند، بلکه با استدلال‌های مختلف وجود آن را ضروری می‌ دانستند.

نگاهی کوتاه به زندگی روزمره انسان ها نشان می دهد که انسان در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد، سعی می کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد. در چنین شرایطی حتی اگر شخصی دیوانه یا دروغگو، که در شرایط عادی گفته او برایمان اعتباری ندارد، به ما خبری بدهد؛ مثلاً خبر از وجود سمی در غذای ما دهد، این اعلام خطر را نادیده نمی گیریم و احتیاط می کنیم. همه ما در ای نگونه موارد از یک قانون عقلی پیروی میکنیم که “ دفع خطر احتمالی، لازم است”

پیامبران عاقل ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده اند. آنان با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر داده اند و نسبت به آن هشدار داده اند. همه آنان پس از ایمان به خدا، ایمان به آخرت را مطرح کرده اند و آن را لازمه ایمان به خدا دانست هاند. در قرآن کریم نیز بعد از یکتاپرستی، درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد سخن گفته نشده است.

قرآن کریم با تأکید فراوان اعلام می کند:

نساء ۸۷

الله لا اله الا هو خداوند کسی است که هیچ معبودی جز او نیست
ليجمعنكم الي يوم القيامة اوقطعا شارا در روز قیامت جمع می کند
لاریب فیه که شکی در وقوع آن نیست
و من اصدق من الله حدیثا و چه کسی در سخن از خداوند راستگو تر است ؟
مفهوم آیه : تأکید قرآن بر حتمی بودن وقوع روز رستاخیز
پیام آیه

- ۱- خداوند پس از توحید و یکتا پرستی ، معاد را بیان می کند . این موضوع نشان دهنده ی اهمیت معاد است .
- ۲- لازمه ی ایمان به خداوند و پذیرفتن اصل توحید ، ایمان به معاد است .
- ۳- قیامت حتما رخ خواهد داد (معول)، زیرا خداوند که این پیام را می دهد ، راستگو ترین است (علت)
- ۴- در این آیه منظور از معاد ، معاد جسمانی و روحانی انسان است . یعنی خداوند جسم و روح انسان ها را در روز قیامت جمع خواهد کرد .

معاد

```
graph TD; A[معاد] --- B[ضرورت معاد]; A --- C[امكان معاد]
```

ضرورت معاد

امكان معاد

الف) استدلال‌هایی که بر امکان معاد دلالت دارند:

یکی از دلایلی که سبب می‌شود عده‌ای دست به انکار معاد بزنند، این است که چنان واقعه بزرگ و با عظمتی را با قدرت محدود خود می‌سنجند و چون آن را امری بسیار بعید می‌یابند، به انکار آن می‌پردازند. حال آن که بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیرممکن بودن آن نیست. از این رو، قرآن یکی از انگیزه‌های انکار معاد را نشناختن قدرت خدا معرفی می‌کند و دلایل و شواهد زیادی می‌آورد تا نشان دهد معاد امری ممکن و شدنی است و خداوند بر انجام آن تواناست؛ مانند:

۱- اشاره به پیدایش نخستین انسان: در برخی آیات قرآن، خداوند توجه منکران معاد را به پیدایش نخستین انسان جلب می کند و توانایی خود در آفرینش آن را تذکر می دهد. در این آیات بیان می شود که همان گونه که خداوند قادر است انسان را در آغاز خلق کند، می تواند بار دیگر نیز او را زنده کند. و برای ما مثلی زد، درحالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود، گفت: کیست که « این استخوان های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آنها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی دانا است.

۲- اشاره به نمونه هایی از زنده شدن مردگان: قرآن برای این که قدرت خدا را به صورت محسوس تری در این زمینه نشان دهد، ماجراهایی را نقل می کند که در آنها به اراده خداوند مردگانی زنده شده اند.

۳- اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت: در برخی آیات قرآن، زندگی بعد از مرگ به عنوان یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی شده است و از کسانی که با ناباوری به معاد نگاه می کنند می خواهد تا به مطالعه جریان همیشگی تبدیل زندگی به مرگ و بالعکس، در طبیعت بپردازند تا این مسئله را بهتر درک کنند. فرارسیدن بهار، رستاخیز طبیعت است که نمونه ای از رستاخیز عظیم نیز هست. خداست که بادهای را می فرستد تا ابر را برانگیزند

((و برای ما مثلی زد ، درحالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود ، گفت : کیست که این استخوان های پوسیده را دوباره زنده کند ؟ بگو همان خدایی که آن ها را برای نخستین بار افریده و او به هر خلقتی داناست .)

مفهوم آیه:

امکان معاد جسمانی با توجه به پیدایش نخستین انسان

پیام آیه

- ۱- دلین انکار (مخالفت با) معاد ، فراموش کردن آفرینش اولیه است .
- ۲- منکران معاد قدرت خداوند را با قدرت محدود خود مقایسه می کنند و چون خود در آفرینش مجدد ناتوان می بینند دست به انکار معاد می زنند در حالی که خداوند توجه آنان را به خلقت اولیه ی خودشان و علم و توانایی اش در انجام آن جلب می کند .
- ۳- خداوند علم آن را داشته که یک بار انسان را در ابتدای خلق کند پس در قیامت نیز می تواند دوباره او را بیافریند . و او به هر خلقتی تواناست .

قیامت ، ۳ و ۴

((نه تنها استخوان های آن ها را به حالت اول در می آوریم ، بلکه سر انگشتان آن ها را نیز همان گونه که بوده مجددا خلق می کنیم .))

مفهوم آیه :

امکان معاد جسمانی با توجه به قدرت خداوند

پیام آیه

- ۱- این آیه در پاسخ به منکران معاد جسمانی است و خداوند با بیان نشانه های قدرت خود امکان معاد جسمانی را اثبات می کند .
- ۲- نشانه ی قدرت خداوند در آیات توانایی او بر جمع کردن استخوان های انسان در کنار هم پس از مرگش و خلق کردن دوباره ی او حتی آفرینش خطوط سر انگشتانش است .
- ۳- انکار معاد جسمانی فقط بر اساس گمان و پندار آن ها است و درباره ی این موضوع یقین ندارند .
- ۴- در درس قبل نیز در عبارت قرآنی ((وما لهم بذلک من علم ان هم الا یظنون)) بیان کردیم که منکران معاد در اعتقاد خود یقین ندارند .

فاطر ، ۹

((خداست که باد ها را می فرستد تا ابر را برانگیزند سپس آن ابر را به سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدان وسیله پس از مرگش زندگی بخشیدیم زنده شدن نیز همین گونه است .))

مفهوم آیه :

امکان معاد جسمانی با توجه به نظام مرگ و زندگی در طبیعت

پیام آیه

- ۱- خداوند در این آیه تمثیلی برای زنده شدن انسان ها در روز رستاخیز می آورد .
- ۲- همانطور که خداوند به وسیله باران در زمین خشک و مرده درختان را می رویاند و به آن زندگی می بخشد در روز قیامت نیز به جسم بی جان و مرده ی آئمی حیات مجدد می بخشد .

ب) استدلال هایی که بر ضرورت معاد دلالت دارند:

قرآن نه تنها معاد را امری ممکن می داند، بلکه وقوع آن را نیز امری ضروری و واقع نشدن آن را امری محال و ناروا معرفی می کند. از جمله دلایلی که قرآن برای ضرورت معاد بر آنها تأکید کرده است، عبارت اند از:

معاد لازمه حکمت الهی

خداوند حکیم است و لازمه حکمت خدا این است که هیچ کاری از کارهای او بیهوده و عبث نباشد. اگر خداوند تمایلات و گرایشهایی را در موجودات قرار داده است، امکانات پاسخگویی به آن تمایلات و نیازها را نیز در درون موجودات قرارداده است

معاد لازمه عدل الهی

عدل یکی از صفات الهی است. خداوند عادل است و جهان را بر عدل استوار ساخته است. زندگی انسان ها نیز داخل این نظام عادلانه قرار دارد؛ از ای نرو، خداوند وعده داده است که هرکس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند. اما زندگی انسان در دنیا به گون های است که امکان تحقق این وعده را نمی دهد

ا فحسبتم آیا پنداشته اید
انما خلقناکم عبثاً..... که شمارا بیهوده خلق کردیم
و انکم الینا لا ترجعون..... به سوی ما بازگردانده نمی شوید؟

مفهوم آیه :

ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی

پیام آیه

- ۱- خداوند حکیم است (علت) پس هیچ کار بیهوده ای انجام نمی دهند (معلول = نتیجه).
- ۲- در نتیجه آفرینش انسان نیز بیهوده نیست (معلول = نتیجه)
- ۳- انسان ها به سوی خداوند معاد (بازگشت) می کنند و این نشانه ای بر عدم بیهوده بودن خلقت است .
- ۴- خداوند در این آیه ، منکران معاد را مخاطب قرار می دهد و با استفهام انکاری بیهوده نبودن آفرینش را به آنان یادآوری می کند .
- ۵- در درس اول حدیث امام علی (ع) : ((ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تاخودم را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وانگذاشته اند تا به کار های لغو و بی ارزش بپردازد .)) را بیان کردیم این حدیث به بیهوده آفریده نشدن انسان ها اشاره دارد پس با این آیه هم مفهوم است .

ما زندگی انسان در دنیا به گونه ای است که امکان تحقق این وعده را نمیدهد؛ زیرا:

الف) پاداش بسیاری از اعمال، مانند شهادت در راه خدا، در دنیا امکان پذیر نیست. همچنین پاداش کسی که کارهای نیک فراوانی دارد و به جمع زیادی از انسانها خدمت کرده است، با توجه به عمر محدودی که دارد، میسر نیست.

ب) مجازات بسیاری از کسانی که به دیگران ستم کرده اند، در این دنیا عملی نیست. برای مثال، مجازات کسی که افرادی را به قتل رسانده یا مانع رشد استعدادهای بسیاری از انسانها شده است، در این جهان ممکن نیست و اگر جهان دیگری نباشد، که ظالم را به مجازات واقع یاش برساند ظالم را به مجازات واقع یاش برساند و حق مظلوم را بستاند، بر نظام عادلانه خداوند ایراد وارد می شود.

ام نجعل الذین آمنوا..... آیا آنها را که ایمان آورده
و عملوا الصالحات..... و کارهای شایسته انجام داده اند
کالمفسدین فی الارض..... بامفسدان در زمین یکسان قرار خواهیم داد؟
ام نجعل المتقین کالفجار..... آیا متقین را مانند ناپاکان و بدکاران قرار خواهیم داد؟

مفهوم آیات:

ضرورت معاد در پرتو عدل الهی

پیام آیه

- ۱- خداوند عادل است (علت)
- ۲- پس جایگاه مومنانی که کار نیکو انجام داده اند را با کسانی که در زمین فساد کرده اند در روز قیامت یکسان قرار نمی دهد. (نتیجه = معلول) و همچنین جایگاه پرهیزکاران یکسان قرار نمی دهد. (نتیجه = معلول)

((آنان (دوزخیان) پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور بودند و برگناهان بزرگ اصرار می کردند و می گفتند : هنگامی که ما مرديم و استخوان شدیم آیا برانگیخته خواهیم شد ؟))

مفهوم آیه :

سرگرم کامرانی و ناز پروردگی بودن و اصرار بر انجام گناهان و پیروی از عقاید غلط گذشتگان از دلایل انکار معاد جسمانی .

پیام آیه

- ۱- این آیه درباره کسانی است که در دنیا غرق در نعمت ها و کامران و ناز پرورده بودند اما معاد را انکار می کردند .
- ۲- خداوند دلایل انکار معادشان را (معلول) سه چیز می داند : ۱- کامرانی و ناپروردگی در نعمت های دنیا (علت) ۲- اصرار بر انجام گناهان ۳- پیروی از عقاید غلط گذشتگان .

مطففین ، ۱۰ تا ۱۲

وای در آن روز بر تکذیب کنندگان همان ها که روز جزا را انکار می کنند تنها کسی آن را انکار می کند که متجاوز و گناهکار است .

مفهوم آیه :

تجاوزکاری و گناهکاری از دلایل انکار معاد

پیام آیه

- ۱- خداوند عاقبت شوم منکران معاد را با جمله ی ((وای در آن روز به تکذیب کنندگان)) بیان می کند که آن روز اشاره به روز قیامت دارد .
- ۲- رفتار انسان (تجاوز و گناهکار بودن) در عقاید او (انکار معاد) اثر می گذارد .
- ۳- کسی که به حقوق دیگران تجاوز می کند و گناهکار است (علت) همین رفتار او سبب انکار معاد و انحراف عقایدش می شود (معلول)

قیامت ، ۵

((انسان شک در وجود معاد ندارد بلکه علت انکارش این است که او می خواهد بدون ترس از دادگاه قیامت در تمام عمر گناه کند))

مفهوم آیه :

اصرار در بدکاری و فساد از دلایل انکار معاد

پیام آیه

- ۱- اعتقاد به معاد مانع انجام گناهان می شود .
- ۲- برخی انسان ها برای این که بتوانند بدون هیچ ترسی از معاد و قیامت گناه کنند (علت) معاد را انکار می کنند (معلول) اینان بر انجام گناه اصرار دارند
- ۳- در آیه ۵ سوره ی قیامت خداوند بیان میکند که منکران معاد از لحاظ عقلی معاد را قبول دارند اما برای این که راه را برای گناه کردن باز کنند به انکار معاد روی می آورند .

موفق بائید

ناهید صابونچی دبیر دبیرستان فرزندگان خوی